

אוניברסיטת בר-אילן

השפעת אימון על יכולת העברה בעת רכישת מיומנות מוטורית בקרב ילדים בגיל גן חובה

עדי שוימר

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך

בבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן

עבודה זו נעשתה בהדרכתו של

פרופ' רחל שיף וד"ר אסתר עדי-יפה

מבית-הספר לחינוך

של אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

רכישת מיומנות מוטורית היא תהליך איטי המצריך חזרות רבות. הספרות המחקרית בתחום רכישת מיומנות מוטורית, בקרב ילדים בגילאי 5-6, מראה על פי המדדים של מהירות ודיוק כי לילדים יכולת למידה גרפו-מוטורית המשתפרת נוכח אימון. מדד נוסף להערכת למידה שבו המחקר מתמקד הוא העברה. העברה היא היכולת להשתמש בלמידה קודמת בעבור מיומנות שונה, כאשר ישנו דמיון או עקרון זהה בין שתי המיומנויות. רמת ההעברה גבוהה היא כאשר רמת ביצוע המטלה החדשה דומה לרמת הביצוע במטלה שנרכשה קודם.

מחקר זה בחן את תהליך הלמידה הגרפו-מוטורית, בעקבות אימון ולאחר 24 שעות, בקרב ילדים בגיל גן חובה בעלי התפתחות תקינה. זאת, כדי לבדוק האם תתבצע העברה בלימוד רצף חדש, כך שרכישת אוטומטיזציה בלמידת רצף תניב יכולת העברה תקינה לרצף שונה.

למחקר היו שלוש מטרות עיקריות. מטרת המחקר הראשונה הייתה לבחון האם תתבצע למידה גרפו-מוטורית במטלת "כתיבת דימויי אותיות" נוכח אימון. לצורך בדיקת יכולת זו, בקרב ילדים שרכשו כבר את אותיות ה-א-ב, הומצאו אותיות למטלה זו הנקראות "רכיבים", ונמדדה יכולת הנבדקים לרכוש רצף המורכב משישה רכיבים.

מטרת המחקר השנייה הייתה לבדוק האם לנוכח הלמידה הגרפו-מוטורית החדשה, תתבצע העברה לרצף שונה המורכב מאותם רכיבים או רכיבים שונים. לצורך זה הושוותה יכולת ההעברה בין רצף שונה המורכב מאותם רכיבים, לרצף שונה המורכב משישה רכיבים שונים. זאת, כדי לבחון האם ללמידה גרפו-מוטורית בגיל זה יש ייצוג רצפי הספציפי לרכיבו או ייצוג כללי בעבור הרצף בשלמותו.

מטרת המחקר השלישית הייתה לבחון את הקשר בין יכולות הלמידה הגרפו-מוטורית ובין היכולות המטה-לשוניות (מודעות פונולוגית, ידע אותיות, כתיבה וזיכרון עבודה), העומדות בבסיס רכישת הקריאה והכתיבה.

מדגם המחקר כלל 32 ילדים (16 בנים, 16 בנות), גיל ממוצע 5:7, כולם מרקע סוציאקונומי גבוה. טרם ביצוע המחקר נערך מבחן סינון, באמצעות מבחן "ביריי" להערכת מוטוריקה עדינה, לבדיקת התאמתה של אוכלוסיית המחקר. זאת, כדי לסנן נבדקים בעלי קושי

במוטוריקה העדינה. הנבדקים חולקו לשתי קבוצות: קבוצה אחת נקראה S (Sequence), וקבוצה שנייה נקראה DC (Decoding). במפגש הראשון, התאמנו שתי הקבוצות על 16 בלוקי אימון, הכוללים רצף חוזר של האותיות המומצאות. במפגש השני, התבקשה הקבוצה הראשונה S, להתאמן בעבור רצף מוטורי נוסף, השונה מן הרצף שלמדו במפגש הראשון, אך המורכב מאותם הרכיבים שהוצגו בפניהם במפגש הראשון. קבוצת DC התבקשה להתאמן בעבור רצף מוטורי נוסף, המורכב מרכיבים השונים מאלו שאומנו עליהם יום קודם. בנוסף לכך, לכל משתתפי המחקר הועברו מבדקים להערכת יכולות הקריאה והכתיבה.

ממצאי המחקר עלה כי הילדים, בשתי הקבוצות, הפגינו יכולת למידה גרפו-מוטורית תקינה לרצף המקורי שנלמד נוכח אימון. אולם, שתי הקבוצות לא הציגו העברה לרצף החדש, ותוצאותיהן נפלו מן היכולת שהציגו בסוף האימון בנוגע למטלה המקורית. עם זאת, קבוצת S הציגה תוצאות גבוהות יותר ויתרון מובהק בשני המדדים, מהירות ודיוק, על פני קבוצת DC. יתרון זה מעיד על יכולת העברה מסוימת שהתבצעה נוכח הלמידה הגרפו-מוטורית במפגש הראשון ובאה לידי ביטוי במפגש השני. הפער בין הקבוצות נשמר לאורך כל האימון השני. נוכח הממצאים אפשר לשער כי למידת רצף נרכשת לא רק בעבור הרצף בשלמותו אלא גם בעבור רכיבי הרצף. בנוסף, נמצאו מתאמים חיוביים בין ביצוע המטלה המקורית ובין מבדקי הקריאה והכתיבה.

ייחודו של מחקר זה, בכך שהוא הראשון מסוגו המעריך יכולת גרפו-מוטורית בקרב ילדים בגיל הגן, בעבור מטלת הרצף "כתיבת דמויי אותיות". מכאן שהוא מהווה פלטפורמה שתאפשר, במחקרים עתידיים, לבדוק באמצעות מטלה זו את הקשר בין יכולת הלמידה הגרפו-מוטורית ליכולת ההעברה גם בקרב קוראים בעלי דיסלקציה לעומת קוראים תקינים.